

Vad 1917 års riksdag uträttat

Vardagstryck

National Library
of Sweden

Vad 1917 års riksdag uträttat.

I.

Varje riksdag slår i allmänhet den förras arbetsrekord, och den sista i perioden gör det alltid. Men 1917 års riksdag har hunnit med lika mycket som två förr. Propositioner och motioner ha strömmat in. De förra ha varit inte mindre än 375, vilket är jämnt femtio procent mer än i fjol, och de senare ha uppgått till 650 mot 473 i fjol. Därav har Andra kammaren bidragit med 500. Härtill komma interpellationerna, som varit 41 mot 29 i fjol. Några av de senare ha icke hunnit besvaras, och en del motioner och även propositioner ha måst behandlas rätt summariskt. Men det som medhunnits är i alla fall vackert så.

Tre stora lagverk ha genomförts: om *expropriation av mark*, om *bättre rätt för barn, som fötts utom äktenskapet* och om *reglering av handeln med alkoholhaltiga drycker*.

Expropriationslagen utsträcker expropriationsrätten och begränsar tillfället till jobberi genom oskäligt pris. Expropriation kommer nu att kunna ske icke blott som förut för militära ändamål, för järnvägar, gator och vägar och andra samfärdsmedel, för allmänna byggnader, vattenledningar och naturminnesmärken, utan också för att inom bebyggt område vid järnvägsstation, hamnplats eller fiskläge eller å annan ort med större sammanträngd befolkning åstadkomma tryggade bostadsförhållanden, vidare för att bereda befolkningen eller en väsentlig del därav å en ort mark till uppförande av byggnad för överläggningar eller föredrag i allmänna frågor eller åsyftande religiös folkbildning, nykterhetens främjande eller annat därmed jämförligt ideellt ändamål av synnerlig vikt och slutligen för åstadkommande på det allmännas bekostnad av skogsåterväxt å skogsmark, som är genom kalhuggning eller på annat sätt ödelagd. Den egendom, som exproprieras, skall lösas till det värde den haft oberoende av expropriationen och ändamålet därmed, och om sådan fråga om expropriation blivit väckt, kostnad nedlagts å fastigheten i uppenbar avsikt att höja expropriationsersättningen, får den ökning av fastighetens värde, som sålunda tillkommit, icke medräknas vid ersättningen. Den nu antagna lagen sammanfaller i huvudsak med det förslag, som 1913 framlades av ministären Staaff, men då föll på Första kammarens motstånd mot expropriation av mark för allmänna samlingslokaler. Efter att ha fördröjt lagens antagande i fyra år, fann man nu för gott att ge efter för det trängande behovet.

Lagen om *bättre rätt för barn, som fötts utom äktenskap*, ger barn, som avlats i trolovning eller vars föräldrar efter dess avlelse ingått trolovning med varandra, rätt till faderns namn och arv efter fadern såsom barn av äktenskaplig börd. För varje barn utom äktenskap skall förordnas en barnavårdsman, som har att bistå modern med råd och upplysningar samt tillse, att barnets rätt och bästa behöriigen tillvaratages. Särskilt åligger det barnavårds mannen sörja för, att åtgärder ofördröjligen vidtagas för fastställande av barnets börd samt tillförsäkrande av underhåll åt barnet, biträda med indrivande och tillhandahållande av underhålls-

bidrag samt, när skäl därtill är, göra anmälan om förordnande av förmyndare för barnet. Barnavårds mannen äger att själv eller genom ombud föra talan för barnet rörande faderskap, underhåll och förmyndarskap ävensom barnets förklarande för trolovningsbarn samt är berättigad att anlita polismyndigheten för underhållsskyldigs efterforskande eller hörande och för verkställande av delgivningar. Kvinna, som är havande med barn utom äktenskap, bör senast tre månader före den väntade nedkomsten anmäla sitt tillstånd för ledamot av barnavårdsnämnden i den församling, där hon vistas, eller annan, som av nämnden erhållit uppdrag att mottaga dylika anmälningar. Det åligger kvinnans föräldrar, husbondefolk och andra i liknande ställning att erinra henne om angelägenheten av, att anmälan göres. I samband med den nya lagen har riksdagen begärt, att vid den omarbetning av ärvdabalken, som bör äga rum, sedan den pågående revisionen av giftermålsbalken avslutats, skall upptagas till förnyad utredning, huruvida och under vilka villkor barn utom äktenskap må jämväl i andra fall än som angivas i nu förevarande lag om sådana barn taga arv efter fader. Den nya lagen träder i kraft 1 januari 1918, men gäller då även barn som fötts förut. Från frisinnad sida påyrkades av hr Pettersson i Södertelje, att rätt till faderns namn och till arv efter fader och fadernefränder redan nu borde tillerkännas barn, som fötts utom äktenskap.

Den nya lagen om *försäljning av alkoholhaltiga drycker* träder i kraft 1 januari 1919. All försäljning ej blott av spirituosa, utan även av vin och öl kommer då att förläggas under bolag och få ske endast mot motbok. Till var och en får säljas högst 4 liter spritdrycker pr kalendermånad. Vid utminutering av vin och öl åligger det bolag tillse, att om något slag av dessa drycker genom sin prisbillighet i förening med hög alkoholhalt eller av annan anledning uppenbarligen är ägnat att för allmänheten inträda som ersättning för spritdrycker utminutering av sådan dryck sker med iakttagande av samma bestämmelser, som gälla för utminutering av spritdrycker. Rätten till inköp såväl av vin och öl som spritdrycker begränsas genom skärpta villkor för utfäendet av motbok. Ingenting får utminuteras till den, som icke fyllt 21 år eller under de två senaste åren mer än en gång blivit sakfälld för fylleri eller som under de tre senaste åren dömts till ansvar för brott, som rätten funnit begånget under inflytande av starka drycker, eller som under de tre senaste åren undergått tvångsarbete eller vårdats på alkoholistanstalt eller på sjukhus för delirium eller av nykterhetsnämnden avstyrkes. Vad beträffar utskänknings, som av vin och öl får börja tidigast kl. 9 och av spritdrycker kl. 12 samt ej fortgå längre än till kl. 10, såvida ej särskilda omständigheter föranleda en senare utskänkningstid, skall den liksom utminuteringen och handeln med rusdrycker i övrigt icke förenas med något ekonomiskt intresse.

Att högern och Första kammaren läto förmå sig att gå med på en så genomgripande reform, mot vilken de så länge kämpat, visar vilken styrka man tillmätte det föreliggande reformkravet och — liksom vid de övriga eftergifter man gjort — den folkmening, varav det uppbars. Men närmast gjorde man det för att tillsvidare komma ifrån det lokala vetot, som man fruktar inte bara för det ingrepp det gör i rusdrycksvanan och därmed förknippade intressen, utan ännu mer i den kommunala och politiska makt, som har sitt fäste i den 40-gradiga skalan. Genom att gå med på en någorlunda verksam nykterhetslagstiftning hoppades man koppla av ett reformintresse, vars politiska räckvidd man fruktade.

